

6. Шевчук, Віктор. Сучасні проблеми криміналістики в умовах війни та глобальних загроз. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. Випуск 3 (28). С. 11–27 URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal>.

7. Шепітько В. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 3 (25). С. 9–20. DOI: 10.32353/khrife.3.2021.02.

Лелюк Тетяна Іванівна,

докторант кафедри криміналістики
та судової експертизи Національної академії
внутрішніх справ, доктор філософії з галузі
знань 081 «Право»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

З огляду на той факт, що внаслідок повномасштабного вторгнення на територію нашої держави, стрімкого зростання воєнних кримінальних правопорушень, неабиякого значення набуває організація міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, в діяльності міжнародних правоохоронних організацій.

Зокрема, як слушно зазначає Ю.М. Черноус, питання, які стосуються міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, традиційно привертають інтерес наукової спільноти через об'єктивні причини, пов'язані з необхідністю боротьби зі злочинністю, однак передусім увага звертається саме на діяльність сторони обвинувачення, розслідування міжнародних злочинів, злочинів міжнародного характеру чи інших злочинів із «міжнародними зв'язками» [1, с. 158].

Серед важливих умов успіху в організації розслідування кримінальних правопорушень є налагодження ефективної співпраці між уповноваженими органами держав, які беруть участь такої діяльності.

В юридичній літературі міжнародне співробітництво означає цілеспрямовану й постійну, спільну й узгоджену, широку за масштабами й різноманітну за формами і напрямками, організаційно-правового, пошукового, інформаційного характеру, спрямованих на досягнення завдань, що ставляться перед правоохоронними органами [2, с. 92].

Таким чином, поняття «міжнародне співробітництво» охоплює ширший обсяг взаємодії між уповноваженими органами різних держав у їх спільній діяльності по боротьбі із злочинністю, який полягає у спільній діяльності міжнародних організацій, міждержавних інституцій, органів державної влади та місцевого самоврядування,

судових та правоохоронних органів, громадських об'єднань та організацій, окремих громадян, основною метою якої є виявлення, розслідування, запобігання та профілактика вчинення кримінальних правопорушень, пошук шляхів боротьби із злочинними проявами.

При цьому без належної організації міжнародного співробітництва під час розслідування кримінальних правопорушень неможливо забезпечити: збирання доказів, які перебувають за кордоном; здійснення кримінального переслідування; охорону прав і свобод людини та громадянина у кримінальному провадженні; відшкодування завданих збитків, а також можливої конфіскації майна.

Правову основою здійснення міжнародного співробітництва під час розслідування кримінальних правопорушень складають міжнародні та національні нормативно-правові акти, міжнародні договори підписані та ратифіковані Україною.

Ми погоджуємось із твердженням, про те, що пряма взаємодія між компетентними органами держав сприяє підвищенню ефективності співпраці, спрощує вирішення низки організаційних питань. Виходячи з вищевикладеного, заходи щодо підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності мають передбачати вдосконалення механізмів прямої взаємодії між компетентними органами держав [3].

Організація міжнародного співробітництва, під час розслідування кримінальних правопорушень, різнитиметься залежно від мети запиту та вимог до оформлення відомостей, отриманих в ході надання міжнародної допомоги, та може здійснюватися у двох формах: офіційній (процесуальній) та неофіційній (непроцесуальній, консультативній).

Так офіційна форма надання міжнародної правової допомоги передбачає суворе дотримання процесуальної форми визначеної міжнародними конвенціями чи договорами та національними законодавчими актами, а також здійснюється в декілька етапів. Здійснення офіційного міжнародного співробітництва під час розслідування кримінальних правопорушень відбувається шляхом подання запиту про надання міжнародної правової допомоги. Кримінально-процесуальним законодавством передбачений чіткий порядок її здійснення шляхом подання запиту про міжнародну правову допомогу.

Запит на отримання міжнародної правової допомоги повинен відповідати вимогам що стосуються його процесуального змісту, а також мати належне обґрунтування. Важливим при цьому є наявність зв'язку між кримінальним провадженням за яким запитується міжнародна правова допомога та конкретними процесуальними діями, які мають бути проведені на території іноземної держави.

В процесі організації міжнародного співробітництва слідчий чи прокурор повинен звертати особливу увагу на дотримання його змісту та форми, зокрема враховуючи такі особливості: запит подано із чітким дотриманням всіх вимог, щодо його форми і змісту; орган чи

посадова особа, наділені відповідною компетенцією на звернення із запитом, або на виконання процесуальних дій, визначених у запиті про міжнародну правову допомогу; фактичні дані, отримані із дотриманням кримінального процесуального законодавства запитованої сторони, а у випадках, передбачених міжнародним договором чи законом запитуючої сторони; в ході збирання доказів в процесі міжнародного співробітництва було дотримано права осіб, які брала участь у проведенні процесуальних дій; докази отримані із достовірних джерел, за допомогою належних способів фіксації доказової інформації, та забезпечення її збереження до направлення запитуючій стороні.

Не менш важливим також є попереднє вивчення слідчим, прокурором процесуального закону запитованої держави, їх техніко-криміналістичного забезпечення, тощо. Вказане допоможе уникнути ситуацій, пов'язаних із відмінностями процесуальних процедур в різних державах, тактичних прийомів, які використовуються в ході проведення окремих процесуальних дій, компетенції уповноважених органів іноземних держав на проведення тих чи інших процесуальних дій, рівня підготовки посадових осіб цих органів, наявності технічних та інших можливостей.

Натомість, консультативна форма здійснення міжнародного співробітництва полягає у тому, що здійснення неформальних консультувань сприяють визначенню напряму розслідування, а також потреб та обсягу надання в подальшому офіційної допомоги. Проте, слід зауважити, що всі відомості, отримані в процесі здійснення неформального співробітництва не є доказом та не можуть бути використані в подальшому в досудовому розслідуванні чи судовому розгляді.

Також, не менш важливим в процесі організації міжнародного співробітництва під час збирання доказів у кримінальному провадженні про розслідування транснаціональної організованої злочинності є використання психологічних прийомів, що сприяють подоланню бар'єрів між суб'єктами взаємодії. Зокрема, розширення Україною міжнародної співпраці з іноземними державами на різних континентах у боротьбі зі злочинністю, відмінності правових систем, мовні бар'єри, тощо зумовлюють необхідність вирішення не лише правових, але й організаційно-тактичних та психологічних питань.

Таким чином, загальні засади організації міжнародного співробітництва під час розслідування під час розслідування кримінальних правопорушень включають в себе такі складові: правову – ґрунтується на сукупності міжнародних та національних правових актів, договорів, тощо на основі яких іноземні держави та їх інституції взаємодіють між собою в процесі розкриття, розслідування та запобігання злочинності, зокрема транснаціональної організованої злочинності; процесуальну процедуру – полягає у необхідності дотримання суворо визначених міжнародно-правовими документами та національним законодавством вимог щодо здійснення міжнародного

співробітництва; тактико-криміналістичні рекомендації – сукупність основних тактичних прийомів, які застосовуються під час здійснення міжнародного співробітництва як на етапі досудового розслідування так і судового розгляду; психологічні засади – використання психологічних прийомів під час встановлення та налагодження контакту між всіма суб'єктами міжнародної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Черноус Ю. М. Теория і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру : монографія. Київ : Скіф. 2012. 448 с.

2. Жаровська Г. П. (2014) Міжнародно-правові засади боротьби з транснаціональною організованою злочинністю: проблеми і перспективи. *Альманах міжнародного права*. Вип. 6. С. 90–100.

3. Чернявський С. С., Головін Б. М., Черноус Ю. М. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю: напрями, рівні та форми реалізації. *Журнал правових, етичних і нормативних питань*. Том: 22 Випуск: 3. 2019. URL: <https://www.abacademies.org/articles/international-cooperation-in-the-field-of-fighting-crime-directions-levels-and-forms-of-realization-8346.html>.

Марко Сергій Іванович,

доцент кафедри криміналістики та судової експертизи факультету № 1 інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МОЖЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ В ПРОТИДІЇ ЕКОЛОГІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Українське сьогодення характеризується складною екологічною ситуацією, надзвичайно низьким рівнем екологічної освіти і свідомості більшості населення, надмірною експлуатацією природних ресурсів, забрудненням та накопиченням шкідливих відходів у навколишньому середовищі. Екологічні проблеми України значною мірою зумовлені існуванням масштабної екологічної злочинності. Враховуючи надзвичайно високий ступінь суспільної небезпеки екологічної злочинності, неможливість усунення в багатьох випадках наслідків вчинення злочинних посягань на природне середовище (забруднення довкілля, знищення об'єктів рослинного та тваринного світу, захворювання, смерть людей), пріоритетним напрямком боротьби з екологічною злочинністю має бути запобіжна діяльність [1, с. 39, 40].

Одним з основних напрямів посилення протидії екологічній злочинності є розроблення ефективних заходів щодо запобігання її проявам. Серед них особливого значення набувають засоби та методи криміналістичної профілактики кримінальних правопорушень.